

Farmàcia a la Universitat de Barcelona

INTRODUCCIÓ

La Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona és l'única facultat que ofereix aquests estudis a Catalunya; també ofereix la llicenciatura de 2n cicle de Ciència i Tecnologia dels Aliments. Té 2.587 persones matriculades, 286 professors i professores i cada any s'hi graduen al voltant de 450 persones.

La facultat ha tingut una actitud molt activa pel que fa a l'avaluació de la qualitat. Així, fou de les facultats pioneres a ser avaluades amb la posada en marxa, l'any 1996, del Pla nacional de la qualitat de les universitats espanyoles. L'avaluació va abraçar diferents aspectes de la docència, la recerca i la gestió entre 1991 i 1996. La manca de tradició en l'avaluació institucional representà que el Pla de millora derivat no

s'explicités de manera formal amb un disseny i una planificació concrets. D'altra banda, en opinió del Comitè d'Avaluació Interna (CAI), la mateixa UB no tenia consolidada una política de millora en l'àmbit de la institució. Tanmateix, es va dissenyar un pla sobre aquelles propostes de millora a l'abast de la titulació, entre les quals es preveia donar continuïtat als processos d'avaluació.

Així, amb el desenvolupament d'una metodologia *ad hoc* per al seguiment del Pla de millora impulsada per AQU Catalunya, l'any 2000 es va acordar la participació de la facultat en el projecte pilot de seguiment d'aquest Pla.

La cronologia del procés d'avaluació de la facultat es pot sintetitzar de la manera següent:

Cronologia del procés

Curs 1996-1997	Avaluació institucional de la qualitat	Autoavaluació	Setembre de 1996
		Avaluació externa	Juliol de 1997

Curs 1997-2000	Elaboració i desenvolupament del Pla de millora a l'abast de la titulació		
----------------	---	--	--

Curs 2001-2002	Seguiment del Pla de millora	Autoavaluació	Octubre de 2001
		Avaluació externa	Juny de 2002

L'avaluació interna del seguiment l'ha desenvolupada un Comitè d'Avaluació Interna format, entre d'altres, per les persones que havien participat en l'avaluació interna durant l'any 1997 i eren les responsables de la implantació de part de les propostes de millora. En el Comitè d'Avaluació Externa (CAE) han participat, d'una banda, un acadèmic i un professional del sector farmacèutic que havien participat en la visita externa l'any 1997 i, per tant, conservaven la memòria històrica del procés, i de l'altra, un acadèmic expert en metodologia d'avaluació de la qualitat.

Globalment, el procés s'ha desenvolupat de manera satisfactòria d'acord amb allò previst per la metodologia d'avaluació del seguiment i en un clima de col·laboració entre ambdós comitès d'avaluació. Únicament cal destacar la dificultat per poder complir el calendari inicialment previst, així com la desigual participació en les audiències del CAE.

Taula 1. Alumnat. Facultat de Farmàcia de la UB. Cursos 1996-1997 i 1999-2000

	Curs 1996-1997	Curs 1999-2000
Alumnat		
Demanda en 1a opció (via d'accés PAU)	696	541
Total d'alumnat matriculat	3.441	2.587
Evolució de la matrícula i grups		
Alumnat per grup de 1r curs		
Teoria	116	75
Pràctica	nd	nd
Alumnat de nou ingrés per grup de 1r curs		
Teoria	70	48
Pràctica	nd	nd
Alumnat per grup de 1r cicle		
Teoria	118	76
Pràctica	nd	nd
Alumnat per grup de 2n cicle		
Teoria	95	113
Pràctica	nd	nd
Nd: dades no disponibles		

LA VALORACIÓ DEL PLA DE MILLORA INICIAL I LA VALORACIÓ DE LA SITUACIÓ ACTUAL

Tal com s'ha indicat, la manca de tradició i experiència comportà que el procés d'avaluació no establís de manera immediata un pla de millora amb accions concretes i indicadors de control. Ara bé, s'establí un pla per impulsar aquelles accions de millora que estaven a l'abast de la titulació.

L'informe intern de seguiment recull per a cadascuna de les accions de millora el diagnòstic, les persones responsables, els objectius que es pretén assolir, les accions que cal dur a terme i els resultats assolits. En aquest sentit, el CAE valora molt positivament l'esforç de dinamització per assolir la màxima participació en el procés i considera que l'informe intern s'ajusta a les indicacions de la *Guia de seguiment* del Pla de millora.

Pel que fa a l'adequació i disseny del Pla de millora, el CAE considera que recull tots els punts febles detectats en l'avaluació de 1997, i concreta els objectius i les persones responsables de dur a terme les accions de millora. Tanmateix, no s'arriba al nivell de determinació d'indicadors quantitius, la qual cosa facilitaria la comparació entre la situació de partida i l'actual.

El procés d'execució i seguiment del Pla inicial s'ha impulsat des de l'equip de govern del centre i s'han previst els mecanismes de comunicació, per bé que en alguna de les línies de millora un sector del professorat n'ha quedat relativament al marge. D'altra banda, està documentat el nivell de compliment del Pla així com aquelles accions que encara estan pendents de desenvolupar.

Més enllà de l'àmbit d'aplicació del Pla, en el darrer quinquenni el context de la titulació ha sofert canvis importants que han representat unes millores inicialment no previstes. Cal destacar, entre d'altres:

- L'augment de metres quadrats disponibles per a la facultat arran del trasllat d'alguns departaments de la Facultat de Medicina.
- La construcció d'un aulari nou i una biblioteca nova.
- La finalització del procés de revisió del pla d'estudis en el context de la creació de l'espai europeu d'educació superior.

Pel que fa a les accions de millora desenvolupades, en concret aquelles a l'abast de la titulació, a continuació en fem una síntesi valorativa:

1. *Millora de la qualitat en la docència pràctica de la facultat: creació de la Unitat de Laboratoris Docents*

L'avaluació havia posat de manifest la necessitat de reordenar i optimitzar tots els espais i infraestructures destinats a la docència pràctica de totes les assignatures de la carrera. Així, l'any 1998 es va impulsar la construcció de la Unitat de Laboratoris Docents, d'ús comú, de manera que aplicant criteris de qualitat s'assolís un ús òptim dels recursos i dels espais.

Globalment, la mesura ha estat molt satisfactòria. En opinió del CAE, la docència pràctica ha millorat fins al punt que aquest model pot servir per a altres ensenyaments amb un component important d'experimentalitat.

2. *Promoure el debat i crear una comissió acadèmicoprofessional per definir els objectius de la titulació tenint en compte el perfil professional*

L'any 1997 la titulació no tenia objectius propis definits. Així, es va posar en marxa un procés de quatre mesos de reflexió d'ampli abast que servís per al posterior disseny del nou pla d'estudis. Es va consultar el professorat i representants de diferents sectors professionals vinculats amb la Farmàcia i amb l'Administració pública del sector sanitari per definir el perfil del professional de la Farmàcia del futur. La Junta de Facultat va aprovar els nous objectius generals l'octubre de 1998.

En opinió del CAE, el document assolit és molt positiu perquè planteja uns objectius coherents amb la funció del professional de la Farmàcia en el món contemporani, i fa èmfasi en els aspectes sanitaris i de relació amb altres professionals de la sanitat. D'altra banda, és un bon punt de partida per superar les diferents concepcions del professorat sobre el perfil formatiu del farmacèutic o farmacèutica.

3. *Iniciar la reforma del pla d'estudis d'acord amb els objectius establerts*

Arran de l'avaluació s'inicià un llarg període de reflexió i debat, no exempt de dificultats, que culminà amb l'aprovació del nou pla d'estudis l'any 2000. El nou pla, completament semestral, afavoreix la flexibilitat curricular, l'optativitat real i recull els canvis de la professió farmacèutica. No obstant això, en opinió del CAE, caldria analitzar els programes de les diferents assignatures per assegurar que s'ajusten al perfil formatiu establert en els objectius de l'ensenyament.

4. *Potenciar les activitats docents i de recerca del Servei de Desenvolupament del Medicament*

L'avaluació destacà la necessitat que l'estudiantat desenvolupés la seva formació pràctica en plantes industrials o a la planta pilot de la facultat. Així, es posà en marxa un programa que permet que tot l'estudiantat dugui a terme les pràctiques a la planta pilot de què disposa la facultat. En opinió del CAE, el programa ha funcionat correctament.

5. *Potenciar la projecció del centre i la titulació en el món laboral i institucional*

La facultat ha fet una tasca important de divulgació de la seva realitat per superar el poc coneixement que des del sector professional i institucional se'n tenia. En aquest sentit, s'ha aconseguit, per exemple, implicar el sector professional en el disseny del pla d'estudis, augmentar el nombre d'estudiantat que desenvolupa estades de formació fora de la facultat, etc. El CAE recomana aprofundir en aquesta direcció, més encara quan a Catalunya es concentra el 50% de la indústria farmacèutica.

6. *Promoure l'estudi de models d'aprenentatge i avaluació alternatius i complementaris al model actual, amb l'objectiu de millorar el rendiment acadèmic de l'estudiantat*

L'avaluació va detectar una preponderància dels mètodes docents i d'avaluació de caire tradicional, un baix rendiment de l'estudiantat en certes assignatures així com també un desconeixement general de la càrrega de treball real de l'estudiantat per superar les assignatures.

Durant aquest període, a part de l'ampliació de les aules adaptades a les tecnologies de la informació i la comunicació, s'han posat en marxa mecanismes per revisar els continguts dels plans docents a fi que incorporin els criteris d'avaluació. No obstant això, el CAE ha observat que encara prevalen fórmules tradicionals de docència i avaluació basades en criteris memorístics. Així, recomanen continuar en la direcció iniciada.

Taula 2. Resultats acadèmics (assignatures obligatòries). Facultat de Farmàcia de la UB. Cursos 1996-1997 i 1999-2000

	Curs 1996-1997	Curs 2000-2001
1r curs		
Taxa d'èxit en la 1a convocatòria	63%	56%
Taxa d'èxit en la 2a convocatòria	55%	41%
Taxa de rendiment	65%	58%
1r cicle		
Taxa d'èxit en la 1a convocatòria	67%	61%
Taxa d'èxit en la 2a convocatòria	53%	44%
Taxa de rendiment	69%	62%
2n cicle		
Taxa d'èxit en la 1a convocatòria	84%	82%
Taxa d'èxit en la 2a convocatòria	73%	55%
Taxa de rendiment	88%	82%
Nombre de persones titulades	597	462

7. Potenciar els serveis d'informació a l'estudiantat

Han millorat notablement els mecanismes per fer arribar informació i atendre les consultes de l'estudiantat. S'hi han destinat recursos humans i materials i s'ha reduït el temps d'espera en l'obtenció de documents administratius, temps de matrícula, etc.

8. Promoure taules rodones, jornades de debat o cicles de conferències que fomentin la participació de tots els col·lectius de la facultat

Es va posar de manifest la poca interacció entre els diferents departaments en temes de docència i recerca, així com també en els problemes comuns que els afectaven. La creació del Grup de Dinamització Pedagògica de la Facultat de Farmàcia ha estat una bona iniciativa que ha permès la participació dels diferents col·lectius del professorat; no obstant això, la participació de l'estudiantat és escassa.

Quant a les accions més enllà de l'abast de la facultat:

1. Reducció del nombre d'estudiantat de nou accés

L'any 1996 el nombre d'alumnes de nou ingrés era de 505, actualment l'oferta s'ha reduït a 345 places, en part gràcies a la davallada demogràfica i a les peticions de la mateixa facultat. La consegüent descongestió del centre ha permès una millora en les ràtios professor/alumne i en les condicions per millorar la qualitat de la docència.

2. Creació de la figura del tutor o tutora

Des del Consell d'Estudis i l'equip de govern de la UB s'ha impulsat el Pla d'orientació, que ha assolit, entre d'altres, la tutorització de tot l'estudiantat de la facultat. Ara bé, l'estudiantat prefereix una atenció individual abans que reunions col·lectives. D'altra banda, no hi ha evidències sobre la incidència dels programes d'atenció tutorial en la millora del rendiment acadèmic.

3. Incloure en el pla pluriennal de la UB la total remodelació de l'edifici A (construït el 1957) per adequar-lo a les necessitats docents, de recerca i gestió

S'ha posat de manifest la inadequació de l'edifici A per a la docència i la recerca; així, s'han dut a terme estudis sobre l'avaluació de riscos i un pla d'emergència, ja que l'edifici presentava una situació greu i calia prendre mesures d'urgència. Fins al moment s'han fet accions parcials de remodelació.

4. Establiment d'una plantilla de places vinculades amb centres assistencials mitjançant convenis amb l'ICS i centres hospitalaris d'altres organismes. Crear una nova figura d'instructor-a/tutor-a aplicable a la docència de Pràctiques tutelades i Pràctiques clíniques. Aconseguir l'acreditació dels centres receptors de Pràctiques tutelades per part dels organismes corresponents. Establir els convenis adients a fi d'ampliar l'oferta de places de Farmàcia hospitalària

Arran de l'avaluació es va nomenar una comissió mixta amb representants del Departament de Sanitat i Seguretat Social, el Col·legi de Farmacèutics de Catalunya i la Universitat de Barcelona, que redactà les bases per impulsar la col·laboració. La iniciativa ha estat molt ben rebuda.

5. Elaborar i iniciar un pla de formació del personal docent i per a càrrecs de gestió

La posada en marxa per part de la Universitat de Barcelona de plans específics de formació ha tingut una bona acollida a tota la Universitat i, en especial, entre el personal docent de la Facultat de Farmàcia.

6. Reconèixer i incentivar l'activitat docent del professorat

L'avaluació detectà la desigual consideració i repercussió professional entre la dedicació docent i la recerca, així com la manca de programes que incentivin l'activitat docent del professorat. El programa d'innovació docent de la UB ha tingut gran acceptació entre el professorat de Farmàcia. Així, s'han reconegut cinc grups d'innovació docent a la Facultat.

Taula 3. Professorat. Facultat de Farmàcia de la UB. Cursos 1996-1997 i 1999-2000

	Curs 1996-1997	Curs 1999-2000
Catedràtics/ques d'universitat	33	37
Professorat titular d'universitat	120	137
Catedràtics/ques d'escola universitària	-	-
Professorat titular d'escola universitària	-	-
Professorat associat	26	92
Altres	37	20

LES NOVES PROPOSTES DE MILLORA

El nou Pla de millora és una conseqüència lògica dels resultats obtinguts fins al moment present, ja que desenvolupa, entre altres mesures, la posada en marxa del nou pla d'estudis. Els principals objectius del Pla de millora inicial no varien, per bé que se'n modifica la prioritat en funció del desenvolupament de les accions previstes inicialment. En opinió del CAE, caldria una concreció millor del nou Pla que estableixi una prioritat de les accions que es proposen, amb l'especificació dels indicadors i la quantificació dels resultats en el cas que això sigui possible.

Així, i pel que fa als objectius i al pla d'estudis, es destaca la necessitat d'iniciar la implantació del nou pla d'estudis, la introducció de blocs curriculars que permetin ordenar l'optativitat, la seva correcta coordinació, així com també l'adaptació dels plans docents al Sistema Europeu de Crèdits Transferibles.

Pel que fa al desenvolupament de l'ensenyament, es preveu continuar en la línia de potenciar els aspectes pràctics de les assignatures, l'aplicació de sistemes de qualitat als laboratoris i la promoció de l'estudi de models d'aprenentatge/avaluació alternatius. També s'aposta per la necessitat de millorar els resultats acadèmics de l'estudiantat.

Quant a les instal·lacions, s'insisteix en la necessitat d'augmentar la superfície disponible d'acord amb les necessitats docents, així com l'adequació de les instal·lacions generals i la remodelació d'algun edifici.